

Motion till riksdagen 2023/24:20

av Jessica Wetterling m.fl. (V)

med anledning av prop. 2022/23:133 Ett hållbart mediestöd för hela landet

---

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till ändring i 2 § lagen om mediestöd i syfte att mediemångfalden ska värnas lika högt som tillgången till lokal och regional nyhetsförmedling av hög kvalitet i hela landet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen avslår förslaget om demokrativillkor, 6 § 1 lagen om mediestöd.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till ändring i 6 § 1 lagen om mediestöd som anger att demokrativillkoret har en tydlig koppling till de grundlagsstadgade rättigheterna i regeringsformen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag till ändring i lagen om mediestöd som innebär en möjlighet att överklaga Mediestödsnämndens beslut och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge utredningen om ett tidsbegränsat stöd till tidskrifter ett tilläggsdirektiv att ta fram förslag på ett permanent stödsystem och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning som ser över regleringen av mediestödet i förhållande till samernas och tornedalingarnas behov och situation och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över möjligheten att införa ett kvalificerat mervärdesskatteundantag som ett komplement till det nya mediestödet och tillkännager detta för regeringen.

2 Inledning

Fria, självständiga och oberoende medier utgör en viktig grundsten i bygget av en stabil demokrati. I Sverige finns en mycket lång tradition av tryck- och yttrandefrihet och dagens medielandskap innehåller en stor mångfald av privata och gemensamt ägda tv- och radiokanaler och tidningar. Det är genom de offentligt finansierade företagen Sveriges Television (SVT), Sveriges Radio (SR) och Utbildningsradion (UR) – de vi sammantaget i dag kallar public service – och deras breda uppdrag som befolkningen tillförsäkras bl.a. opartisk samhällsinformation, nyheter, underhållning och kulturupplevelser. Att såväl journalistiken som hela public service står oberoende i förhållande till politiken är helt grundläggande.

Medieföretagen har en viktig roll genom att de bidrar till den allmänna debatten i samhället. I Sverige har vi haft en tradition av att uppmuntra till fri debatt och fria meningsutbyten. Det har funnits en medvetenhet och en bred samsyn om att även medier som haft små upplagor har tillfört mycket till debatten och varit viktiga för det fria ordet. Därför behövs en mångfald av medier. Mediepolitiken berör både teknik, ekonomi och innehåll. Samtidigt som vi bejakar den tekniska utvecklingen måste vi ta ett gemensamt samhällsansvar för att de tekniska framstegen ska kunna bidra till demokrati och jämlikhet.

Ett modernt mediestödssystem behöver vara utformat för att kunna möta de krav som ställs på ett demokratiskt samhälle. Det behöver värna såväl lokal, regional och nationell nyhetsjournalistik som mediemångfalden. Systemet behöver även utformas så att det framstår som så begripligt, rättvist och transparent som möjligt. Vidare behöver de ekonomiska satsningarna på mediestödet i statsbudgeten vara tillräckligt stora för att garantera att det övergripande syftet med systemet, dvs. att stärka demokratin, verkligen kan uppfyllas.

3 Regeringens förslag

Regeringen föreslår i sin proposition att det ska införas en ny lag om mediestöd som innehåller bestämmelser om mediestödets syfte, mottagare av mediestöd, grundläggande förutsättningar för stöd och Mediestödsnämndens sammansättning. Mediestödet föreslås ha som syfte att stärka demokratin genom att främja allmänhetens tillgång till oberoende nyhetsförmedling av hög kvalitet. Syftet ska uppnås huvudsakligen genom att mediestödet främjar tillgången till lokal och regional nyhetsförmedling i hela landet, men även genom att stödet bidrar till en mångfald av allmän nyhetsjournalistik av hög kvalitet. Mediestöd föreslås få lämnas till juridiska personer som ger ut allmänna nyhetsmedier, dvs. medier som har till sin primära uppgift att fortlöpande bedriva nyhetsförmedling och som har ett redaktionellt innehåll av en viss karaktär. Stöd ska tillfälligt kunna lämnas även till andra nyhetsmedier.

Ett antal allmänna förutsättningar föreslås för mediestöd, som ska gälla oavsett stödform. En sådan förutsättning är att mediets publicistiska verksamhet inte väsentligt verkar mot eller väsentligt kommer i konflikt med vissa grundläggande demokratiska värderingar. Regeringen föreslår också nya regler om Mediestödsnämndens sammansättning. Vidare föreslås att tidigare riksdagsbindningar i frågor om press- och mediestöd ska upphävas. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska kunna meddela ytterligare föreskrifter om mediestöd. Den nya lagen ska träda i kraft

den 1 januari 2024, under förutsättning att det nya stödsystemet godkänns av Europeiska kommissionen. Regeringens förslag baserar sig på utredningen om ett hållbart mediestöd för hela landet (Ds 2022:14).

4 Vänsterpartiets förslag

Vi står huvudsakligen bakom regeringens förslag till ett nytt mediestödssystem. Det nuvarande systemet är spretigt med flera olika stödformer, vilket gör det komplicerat att förstå. Dessutom är det inte anpassat till digitaliseringen. Vi har dock förslag på förändringar och förbättringar när det gäller vissa för oss centrala frågor i regeringens proposition. Dessa redogör vi för här nedan.

Den föreslagna lagen reglerar enbart grunderna för mediestödssystemet och regeringen avser att återkomma med en förordning där väsentliga detaljer kommer att behandlas. Generellt anser vi att det är svårt för oss att bedöma helheten av det nya systemet när regeringen inte presenterat något förslag till förordning i detta sammanhang. Kulturministern har dock uttalat att förordningen kommer att förankras hos samtliga riksdagspartier. Vi är positiva till detta och emotser en sådan förankringsprocess. Vänsterpartiet anser även att en större satsning behöver göras på mediestödssystemet, i synnerhet för att värna mångfalden av medier. Vi kommer därför att föreslå tillskott av ytterligare medel i vår budgetmotion för detta ändamål.

4.1 Värna mediemångfalden

Regeringen föreslår i sin proposition att syftet med mediestödet ska vara att stärka demokratin genom att främja allmänhetens tillgång till oberoende nyhetsförmedling av hög kvalitet. Syftet ska uppnås *huvudsakligen* genom att mediestödet främjar tillgången till lokal och regional nyhetsförmedling i hela landet, *men även* genom att stödet bidrar till en mångfald av allmänna nyhetsmedier av hög kvalitet. Utredningen föreslog att mediestödet bl.a. skulle syfta till att bidra till en mångfald av hög kvalitet när sådan mångfald är av *särskild vikt*. Flera remissinstanser har kritiserat utredningens förslag.

Vi är positiva till att regeringen tagit bort formuleringen om särskild vikt i förhållande till mångfalden ur lagtexten (2 § lagen om mediestöd) eftersom ett sådant krav hade riskerat att bli mycket snävt och exkluderande. Även när det gäller den föreslagna definitionen av allmänt nyhetsmedium (3 § lagen om mediestöd) har regeringen gjort en ändring i förhållande till utredningens förslag som vi ser positivt på. Regeringen föreslår ordalydelsen *relevant nyhetsförmedling* i stället för *nyhetsförmedling av betydelse för demokratin*. Vi anser att lagtexten i de båda paragraferna i regeringens proposition på ett bättre sätt värnar mediemångfalden och minskar risken för godtyckliga bedömningar än utredningens förslag.

Dock ansluter sig regeringen i propositionen till utredningens bedömning om att stödet framöver främst bör inriktas på att så långt som möjligt säkerställa att det finns åtminstone en livskraftig nyhetsaktör på lokal eller regional nivå i hela landet. Enligt regeringen bör mediestödets syfte i första hand alltså uppfyllas genom att stödet främjar tillgången till lokal och regional nyhetsförmedling av hög kvalitet i hela landet. Detta bör, enligt regeringen, alltså ges företräde framför att bidra till en mångfald av allmänna nyhetsmedier (prop. 2022/23:133 s. 24).

Vänsterpartiet instämmer i vikten av tillgång till lokal och regional nyhetsförmedling av hög kvalitet i hela landet. Vi anser dock att detta krav inte får ställas emot mediemångfalden på det sätt som regeringen nu gör. Trots att lagtexten i regeringens förslag inte är lika exkluderande som utredningens är vi oroliga för att den tydliga prioriteringen av lokal och regional journalistik på mångfaldens bekostnad kommer att leda till att små och medelstora rikstäckande nyhetstidningar med samhällspolitisk inriktning (s.k. nischtidningar) går omkull. Detta riskerar att utarma mångfalden av medier och få negativa konsekvenser för demokratin. Förslaget blir på så sätt kontraproduktivt eftersom det strider mot det övergripande syftet med mediestödet, nämligen att stärka demokratin.

Regeringen bör återkomma med förslag till ändring i 2 § lagen om mediestöd i syfte att mediemångfalden ska värnas lika högt som tillgången till lokal och regional nyhetsförmedling av hög kvalitet i hela landet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.2 Demokrativillkoret

Regeringen föreslår i sin proposition att mediestöd ska få lämnas till allmänna nyhetsmedier vars publicistiska verksamhet *inte väsentligt verkar mot* grunderna för det demokratiska styrelseskicket eller *väsentligt är i konflikt med* respekten för alla människors lika värde och den enskilda människans frihet, värdighet och personliga integritet. Regeringens förslag innebär en viss uppmjukning av demokrativillkoret i förhållande till utredningens förslag. Enligt utredningen ska mediestöd få lämnas till allmänna nyhetsmedier som har en publicistisk verksamhet som *inte står i strid med* grunderna för det demokratiska styrelseskicket samt respekten för alla människors lika värde och den enskilda människans frihet, integritet och värdighet.

Flera remissinstanser, bl.a. Journalistförbundet och Tidningsutgivarna (TU), är kritiska till utredningens förslag om ett demokrativillkor i sina remissvar. I korthet går kritiken att sammanfatta med att ett demokrativillkor riskerar att bli godtyckligt, i synnerhet i kombination med att det inte ska gå att överklaga beslut om mediestöd enligt förslaget. Flera remissinstanser har även lyft frågan om huruvida ett demokrativillkor strider mot intentionen i tryckfrihets- och yttrandefrihetsgrundlagarna.

Frågan om demokrativillkor har tidigare varit uppe i statliga utredningar, bl.a. SOU 2016:80 (Medieutredningen). Medieutredningen föreslog 2016 att ett demokrativillkor skulle införas som en förutsättning för mediestöd. Innebörden var att stödberättigade medier ska präglas av principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet. Som skäl anfördes bl.a. att staten i sin roll som normbildare inte med allmänna medel bör stötta medier som inte respekterar demokratiska grundprinciper om alla människors lika värde, frihet och värdighet (SOU 2016:80 s. 332–334). Regeringen stannade dock vid att inte föreslå något demokrativillkor för mediestöd. Regeringen såg i och för sig från ett konstitutionellt perspektiv inte några svårigheter med att införa ett sådant villkor. Med hänvisning till den principiella utgångspunkten att det allmänna, från värdegrundsperspektiv, inte på förhand bör blanda sig i mediernas innehåll kunde dock regeringen vid den tidpunkten inte ställa sig bakom ett demokrativillkor (prop. 2017/18:154 s. 27–28).

Vänsterpartiet konstaterar att bestämmelser om demokrativillkor är behäftade med en rad problem, och flera remissinstanser invänder bl.a. att ett sådant villkor kan komma

att tillämpas godtyckligt och skulle kunna inverka negativt på pressfriheten. Vidare anser vi att det finns risker med att införa dylika villkor då den politiska majoritetens uppfattning om vilka åsikter och företeelser som kan vara ett hot mot demokratin snabbt kan ändras. Samtidigt är det ett stort problem att nazistiska, rasistiska och antidemokratiska medier kan få statligt stöd. Sammantaget gör vi dock bedömningen att det befintliga systemet för att beivra tryck- eller yttrandefrihetsbrott med en ansvarig utgivare är tillräckligt.

Riksdagen bör avslå förslaget om demokrativillkor i 6 § 1 lagen om mediestöd. Detta bör riksdagen besluta.

För det fall att riksdagens majoritet ändå röstar för regeringens förslag om ett demokrativillkor anser vi att lagtexten bör ändras något. Vi föreslår att lagtexten förtydligas med en hänvisning till regeringsformen för att undvika riskerna för en begreppsglidning där andra variabler än de som nu nämns i lagtexten tas i beaktande. I kombination med att regeringen föreslår en opolitisk sammansättning av Mediestödsnämnden och vårt förslag om en möjlighet att överklaga beslut om mediestöd skulle detta minska risken för att demokrativillkoret tillämpas på ett godtyckligt sätt.

Regeringen bör återkomma med förslag till ändring i 6 § 1 lagen om mediestöd som anger att demokrativillkoret har en tydlig koppling till de grundlagsstadgade rättigheterna i regeringsformen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.3 Rätt att överklaga beslut om mediestöd

I dag gäller att beslut om mediestöd och presstöd inte kan överklagas. Mediestödsutredningen föreslår inte heller någon överklaganderätt av beslut i det nya systemet. Regeringen gör samma bedömning. Som främsta skäl anför utredningen det faktum att stödet lämnas i mån av tillgång till medel. Detta skulle, enligt utredningen, innebära att Mediestödsnämnden skulle behöva fatta alla beslut om fördelning samtidigt eller inom ett kort tidsspänn. Detta innebär att det inte kommer att finnas några ytterligare medel att fördela efter en eventuell överklagan (Ds 2022:14 s. 186). Vänsterpartiet anser inte att det är ett tillräckligt starkt skäl för att inte införa en överklaganderätt. Journalistförbundet anser att det bör införas en möjlighet att överklaga beslut där Mediestödsnämnden nekar medieföretag mediestöd. Särskilt om ett demokrativillkor införs anser Journalistförbundet att det vore olämpligt ur rättssäkerhetssynpunkt om det inte samtidigt fanns en överklagandemöjlighet. Vi instämmer i Journalistförbundets synpunkter. Vidare finns det andra liknande typer av ansökningsförfaranden där negativa beslut om statliga bidrag kan överklagas för att sedan eventuellt ändras. Som exempel kan nämnas ansökningsprocessen hos Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) som fördelar statsbidrag till ungdomsorganisationer och civilsamhällets organisationer. Enligt TU är det en brist ur rättssäkerhetssynpunkt att beslut enligt regeringens förslag inte är överklagbara. Mediestödsnämndens beslut om behovsprövningen och om en sökande uppfyller kriterierna för att över huvud taget erhålla stöd bör kunna överklagas.

TU påtalar särskilt att beslut måste kunna överklagas när stödsystemet är nytt. Detta eftersom det saknas exempel, prejudikat och tolkningar. Ett beslut baserat på missförstånd från någon part kan därför få ödesdigra konsekvenser för utgivningen och därmed direkt motverka det demokratiintresse som det nya mediestödet ska uppfylla. Vänsterpartiet instämmer i TU:s synpunkter. En överklaganderätt är nödvändig, inte

minst i förhållande till beslut om huruvida en sökande kvalificerar sig för stöd enligt den nya lagen.

Regeringen bör återkomma med ett förslag till ändring i lagen om mediestöd som innebär en möjlighet att överklaga Mediestödsnämndens beslut. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.4 Tidskrifter

Enligt uppgift från Sveriges Tidskrifter finns det runt 4 000 tidskrifter i Sverige, varav de flesta är medlemstidskrifter. Tidskrifter med nyhetsjournalistik inom samhällsviktiga områden utgör en del av den för demokratin centrala infrastrukturen av fria medier med redaktionella resurser. Samtidigt är marknaden för svenska nyhetsmedier under ett starkt förändringstryck, vilket främst drivs av digitaliseringen. Mediestödsutredningen överväger i sitt betänkande (Ds 2022:14) om mediestödet ska utvidgas till att omfatta tidskrifter, som snarare ger fördjupning inom ofta lite snävare ämnesområden än de allmänna nyhetsmedierna som är inriktade på bredd i sin nyhetsrapportering. Utredningen anser dock av flera skäl att så inte bör ske. En utvidgning för tidskrifter skulle enligt utredningen innebära än fler stödmottagare och kräva betydligt större anslag i statens budget. Vidare skulle ett tidskriftsstöd kräva helt andra stödkriterier och sannolikt en annan beslutsordning med andra bedömningar och en annan beslutande myndighet än för mediestödet. Utredningen förordar dock att frågan om tidskriftsstöd ska utredas närmare med inriktning på ett särskilt stöd till tidskrifter som är mer selektivt än det allmänt inriktade mediestödet. En sådan utredning skulle även kunna undersöka möjligheten att bredda det stöd till kulturtidskrifter som administreras av Statens kulturråd.

Regeringen har nu gett en utredare i uppdrag att bedöma behovet av ett tidsbegränsat stöd till tidskrifter som bedriver fördjupande samhälls- och nyhetsjournalistik för att underlätta deras anpassning till de nya digitala marknadsförutsättningarna. Utredaren ska vid behov lämna förslag till hur ett sådant stöd kan utformas, vilka kriterier som bör ligga till grund för fördelning av stöd och vilken instans som ska besluta om stöd (2023-06-08 Ku2023/00732).

I dag är stödet till kulturtidskrifter enligt förordningen om statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsfrämjande insatser översökt. Det finns behov av ett stabilt och långsiktigt stödsystem för samtliga tidskrifter. Vi beklagar därför att regeringen gett utredaren i uppdrag att se över ett tidsbegränsat stöd. Även om digitaliseringen påverkar marknaden anser vi att stödet till tidskrifter och kulturtidskrifter bör vara stabilt och permanent.

Regeringen bör ge utredningen av ett tidsbegränsat stöd till tidskrifter ett tilläggsdirektiv att ta fram förslag på ett permanent stödsystem. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.5 Mediestödet i förhållande till nationella minoriteter

Regeringen föreslår i sin proposition att mediestöd under vissa förutsättningar ska få lämnas till allmänna nyhetsmedier som riktar sig till de nationella minoriteterna i Sverige, trots att de allmänna förutsättningarna i fråga om målgrupp, periodicitet och användarförankring inte är uppfyllda. Sametinget skriver i sitt remissvar på utredningen

att det är en stor begränsning att mediestödet inte omfattar medier som potentiellt skulle kunna vända sig till samer i flera nordiska länder och därmed få en högre upplaga och en större redaktion. Regeringen instämmer förvisso i att ett avskaffande av villkoret om en huvudsaklig målgrupp inom de nationella minoriteterna i Sverige skulle kunna främja medier som riktar sig till samer i flera nordiska länder. Enligt regeringen väcker det dock betänkligheter att lämna statligt stöd till medier som har sin huvudsakliga målgrupp i andra länder än Sverige. Det kan inte heller uteslutas att ett sådant medium skulle kunna ha rätt till mediestöd i ett annat land (prop. 2022/23:133 s. 52).

Även Svenska Tornedalingars Riksförbund, Tornionlaaksolaiset, påtalar att det är svårt för ett medium som är skrivet på ett nationellt minoritetsspråk att leva upp till villkoret om användarförankring. Vänsterpartiet anser inte att regeringens ställningstaganden när det gäller kravet på att medier för de nationella minoriteterna ska rikta sig till en målgrupp i Sverige är godtagbara. Sedan urminnes tider har folk med olika språk rört sig fritt över gränserna på Nordkalotten, som utgörs av de nordligaste områdena i Norge, Sverige och Finland samt nordvästligaste Ryssland. Såväl de samiska språken som meänkieli har därmed talats över nationsgränserna under mycket lång tid. Ett mediestöd utformat för att passa t.ex. en nordisk redaktion för de olika språken vore därför inte alls orimligt.

Regeringen bör tillsätta en utredning som ser över regleringen av mediestödet i förhållande till samernas och tornedalingarnas behov och situation. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.6 Nollmoms för allmänna nyhetstidningar

När Sverige gick med i EU den 1 januari 1995 var omsättningen av allmänna nyhetstidningar undantagen från mervärdesskatt. Med allmänna nyhetstidningar avsågs publikationer av dagspresskaraktär som normalt utkom med minst ett nummer varje vecka. För andra tidningar, såsom populär- och fackpress, eller för böcker och andra tryckta skrifter togs dock full mervärdesskatt ut. Undantaget för allmänna nyhetstidningar var ett s.k. kvalificerat undantag, vilket innebar att tidningarna hade rätt till återbetalning av sådan mervärdesskatt som betalats vid förvärv av varor och tjänster i verksamheten. Ett sådant undantag med avdragsrätt kallas ofta för nollskattesats ("nollmoms"). Undantaget hade motiverats av tidningarnas framskjutna roll i den demokratiska processen (prop. 1995/96:45 s. 8). Det kvalificerade undantaget bestod med stöd av övergångsregler i Sveriges anslutningsfördrag även efter den 1 januari 1995. Den 1 januari 1996 slopades det kvalificerade undantaget för omsättning av allmänna nyhetstidningar. Sedan dess beskattas omsättning av allmänna nyhetstidningar med den reducerade skattesatsen 6 procent. Även tidskrifter och böcker i fysisk och elektronisk form beskattas med en reducerad skattesats på 6 procent.

Möjligheten att tillämpa olika skattesatser på mervärdesskatteområdet regleras av det s.k. mervärdesskattedirektivet. År 2022 ändrades mervärdesskattedirektivet på så sätt att medlemsstaterna fick möjlighet att införa reducerade skattesatser och nollskattesatser på fler varor och tjänster än i dag. Ändringarna innebar bl.a. en möjlighet att införa nollskattesats för tidningar i fysisk och elektronisk form.

Mediestedsutredningen redogör för Finansdepartementets utredning och analys av om ett kvalificerat mervärdesskatteundantag bör införas för allmänna nyhetstidningar i stället för ett mediestöd. Sammanfattningsvis är slutsatsen att det inte är lämpligt att

genomföra ett sådant undantag p.g.a. att det strider mot mervärdesskattens primära syfte och är kostsamt och icke träffsäkert eftersom det främst är tidningar med en stor upplaga och hög omsättning som skulle gynnas (Ds 2022:14 s. 207–223). Regeringen gör samma bedömning i sin proposition.

Vänsterpartiet anser dock i likhet med bl.a. Journalistförbundet att nollmoms för allmänna nyhetstidningar inte bör införas som ett alternativ till mediestöd. Journalistförbundet anser dock att det finns stora fördelar med att införa nollmoms för aktörer i mediebranschen. Enligt Journalistförbundet bör det därför utredas om det finns förutsättningar att införa ett bredare kvalificerat mervärdesskatteundantag som ett komplement till det nya mediestödet. Även TU anser att det bör införas ett kvalificerat momsundantag för allmänna nyhetstidningar p.g.a. dagstidningarnas centrala betydelse för medborgarnas tillgång till information, nyhetsförmedling, opinionsbildning och debatt. Ett undantag från mervärdesskatt för nyhetstidningar finns i både Norge och Danmark. Vänsterpartiet instämmer i remissinstansernas synpunkter.

Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över möjligheten att införa ett kvalificerat mervärdesskatteundantag som ett komplement till det nya mediestödet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Jessica Wetterling (V)

Nadja Awad (V)

Tony Haddou (V)

Gudrun Nordborg (V)